

Ihmisoikeustutkimuksen dosentti, hallintotieteiden tohtori Jukka Viljanen

HE 286/2014 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn kuudennentoista pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 15.9.2015

1. Yleisesti 16. pöytäkirjan keskeisistä tavoitteista ja päämääristä

Käsittelin edellisen kerran viime helmikuussa Euroopan ihmisoikeussopimuksen viidennentoista pöytäkirjan yhteydessä (PeVM 11/2014 vp) Brightonin julistuksen aiheuttamia muutospaineita, joista ensimmäinen muutospöytäkirja lisäsi harkintamarginaaliopin ja subsidiariteettiperiaatteen sopimuksen esipuheeseen. Nyt on kyseessä toinen samassa yhteydessä sovittu lisäys nykyiseen järjestelmään.

Nyt käsitellään neuvoa-antavan lausunnon (advisory opinion) pyytämisen mahdollistavaa lisäystä nykyiseen keinovalikoimaan. Oikeus pyytää mielipidettä olisi ylimmällä kansallisilla tuomioistuimilla tilanteessa, jossa niiden soveltaessa voimassaolevaan normistoa yksittäisessä konkreettisessa tapauksessa, on muodostunut sopimuksen takaamien oikeuksien tulkintaa tai soveltamista koskeva ongelma (on question of principle relating to interpretation or application of the rights and freedoms defined in the Convention or the Protocols thereto”).

Tällä hetkellä kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää EU:n tuomioistuimelta ennakkoratkaisua (preliminary ruling) Euroopan unionin oikeuden tulkinnasta. Euroopan ihmisoikeussopimus puolestaan sallii Euroopan neuvoston ministerikomitean pyytää neuvoa-antavaa lausuntoa, mutta

tällainen lausuntopyyntö ei ole mahdollista sopimuksen oikeuksien tulkintaa koskevassa asiassa (EIS 47 art)¹.

16. pöytäkirjan takaaman neuvoa-antavan lausunnon perusideana on mahdollistaa jälkikäteen tapahtuvan Strasbourgin kierroksen sijasta ennakollinen ja siten se olisi valituksia ennalta ehkäisevä mekanismi.

Kun EIT ottaa kantaa jo kesken kansallisen prosessin, voi uusi mekanismi parhaimmassa tapauksessa estää isoon ihmisryhmään kohdistuvan tulkintaongelman kohdalla merkittävän yksilövalitusten tulvan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Näin ollen se olisi yhtenä osana EIT:n toiminnan tehostamiseen tähtäävässä työkalupakissa tiukentuneiden valitusten tutkittavaksi ottamista koskevien vaatimusten ja prosessia nopeuttavien pienemmissä kokoonpanoissa tehtävien ratkaisujen kanssa. Kaikki tiedot Suomea koskevien valitusmäärien osalta ovat olleet varsin myönteisiä. Vieraillessani tämän vuoden kesäkuussa Strasbourgissa kävi ilmi, että käytännössä Suomea koskevien valitusten kohdalla ei ole enää ruuhkaa.

Toisaalta kyse on EIT:n ja kansallisten tuomioistuinten vuoropuhelua merkittävästi lisäävästä uudistuksesta. Jo ns. viisaiden ryhmä² korosti EIT:n valtiosääntöisen roolin vahvistamista ja yhteistyötä kansallisten tuomioistuinten ja EIT:n välillä. Parhaimmillaan uudistuksen ansiosta ylimmät kansalliset tuomioistuimet ovat entistä paremmin selvillä EIT:n näkemyksistä ja pystyvät myös ohjaamaan kansallista lainkäyttöä siihen suuntaan, että yksilövalitusten tarve ratkaisevasti vähenee. Suomessa pyynnön voisivat suorittaa korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, vakuutus-oikeus ja työtuomioistuin.

Pöytäkirjan voimaansaattaminen kansainvälisesti edellyttää kymmenen jäsenvaltion ratifiointia. Allekirjoituksia uudelle pöytäkirjalle on toistakymmentä, tuorein tieto kertoo, että viisi maata on

¹ EIS 47 art. 1. Tuomioistuin voi ministerikomitean pyynnöstä antaa neuvoa-antavia lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä, jotka koskevat yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen tulkintaa.

2. Nämä lausunnot eivät saa käsitellä kysymyksiä, jotka koskevat yleissopimuksen I osassa ja sen pöytäkirjoissa määriteltyjen oikeuksien ja vapauksien sisältöä tai laajuutta, tai muita kysymyksiä, joita tuomioistuin tai ministerikomitea saattavat joutua harkitsemaan yleissopimuksen nojalla vireille pannun oikeudenkäyntimenettelyn seurauksena.

² Viisaiden ryhmä (The Group of Wise Persons) antoi raporttinsa (CM(2006) 203. Euroopan neuvoston ministerikomitealle marraskuussa 2006. Ryhmään kuuluivat — Mr Rona AYBAY, Turkey, — Ms Fernanda CONTRI, Italy, — Mr Marc FISCHBACH, Luxembourg, — Ms Jutta LIMBACH, Germany, — Mr Gil Carlos RODRIGUEZ IGLESIAS, Spain, — Mr Emmanuel ROUCOUNAS, Greece, — Mr Jacob SÖDERMAN, Finland, — Ms Hanna SUCHOCKA, Poland, — Mr Pierre TRUCHE, France, — Lord WOOLF of BARNES, United Kingdom, — Mr Veniamin Fedorovich YAKOVLEV, Russia. ks. erityisesti kohta 4. **4. Forms of co-operation between the Court and the national courts – Advisory opinions.**

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1063779>

ratifioinut sopimuksen (Albania, Georgia, Liettua, San Marino, Slovenia). Sopimuksen pöytäkirjan voi olettaa tulevan voimaan lähikuukausina.

2. Taustaa uudistukselle ja eurooppalaisen ihmisoikeusvalvonnan vastuunjaosta

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulevaisuutta käsittelevien korkeantason konferenssien (High Level conferences) sarja aloitettiin Interlakenissa (2010). Seuraavina olivat vuorossa Izmir (2011) ja Brighton (2012). Izmirin konferenssin yhteydessä otettiin kanta neuvoa-antavasta lausunnosta.³ Tarkoituksena oli rakentaa EIT:n työtaakkaa supistava mekanismi, jolla voitiin vähentää niitä valituksia, jotka koskivat jatkuvia systemaattisia ihmisoikeusloukkauksia. Kansallisten korkeimpien tuomioistuinten oli mahdollisuus saada ohjausta Strasbourgin tuomioistuimelta sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa ja näin välttää jäsenvaltioita aiheuttamasta tulevia loukkauksia.

Myös Izmiriä seuranneessa Brightonin julistuksessa (2012) mainitaan asia.⁴ Siellä puhutaan jo selkeästi uuden pöytäkirjan laatimisesta, jolla vahvistetaan vuorovaikutusta EIT:n ja kansallisten tuomioistuinten välillä. Uudet mekanismit eivät ole enää Strasbourgin koneiston virtaviivaistamista vaan edellyttävät kansallisen vaiheen nostamista tarkastelun keskiöön.

Kansallisen vaiheen merkitys on siis ymmärretty ja seuraavat kehitystoimenpiteet tulevat kohdistumaan kansallisen ja kansainvälisen tason vuoropuheluun. Sitä kuvastaa myös tuorein Euroopan ihmisoikeusvalvonnan tulevaisuutta määrittävä asiakirja eli Brysselin julistus tämän vuoden maaliskuussa. Brysselin kokous (High-level Conference on the “Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility”) jo nimessään viittaa eurooppalaisten maiden yhteiseen vastuuseen Euroopan ihmisoikeussopimuksen täytäntöönpanossa.

³ Izmir Final Declaration 2011 http://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf

”Taking into account that some States Parties have expressed interest in a procedure allowing the highest national courts to request advisory opinions from the Court concerning the interpretation and application of the Convention”. And “**D. Advisory opinions** The Conference: 1. Bearing in mind the need for adequate national measures to contribute actively to diminishing the number of applications, invites the Committee of Ministers to reflect on the advisability of introducing a procedure allowing the highest national courts to request advisory opinions from the Court concerning the interpretation and application of the Convention that would help clarify the provisions of the Convention and the Court’s case-law, thus providing further guidance in order to assist States Parties in avoiding future violations; 2. Invites the Court to assist the Committee of Ministers in its consideration of the issue of advisory opinions”

⁴ Ks. http://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf, Notes that the interaction between the Court and national authorities could be strengthened by the introduction into the Convention of a further power of the Court, which States Parties could optionally accept, to deliver advisory opinions upon request on the interpretation of the Convention in the context of a specific case at domestic level, without prejudice to the non-binding character of the opinions for the other States Parties; invites the Committee of Ministers to draft the text of an optional protocol to the Convention with this effect by the end of 2013; and further invites the Committee of Ministers thereafter to decide whether to adopt it;

Brysselin julistus keskittyy kotimaisen täytäntöönpanon problematiikkaan. Keskeinen uudistustarve ei kohdistukaan enää EIT:hen, vaan katseet kääntyivät siihen miten jäsenvaltiot toimisivat ja toimillaan edistäisivät eurooppalaista ihmisoikeusjärjestelmää. (http://justice.belgium.be/fr/binaries/Declaration_EN_tcm421-265137.pdf).

Tämän käänteen tiedostaminen edellyttää myös keskustelua Suomessa ja siten myös perustuslakivaliokunnassa. Meillä on tehty pitkäkestoisten oikeudenkäyntien osalta hyvitysjärjestelmä. Sananvapauksissa kansallisten tuomioistuinten kannanotot ovat ottaneet ison harppauksen. Meilläkin on ymmärretty millaisia ”chilling effect” ilmiöitä syntyy, jos tiedotusvälineiden rooli ei saa riittävää painoarvoa tuomioistuinten suorittamassa punninnassa.

Jatkossakin on seurattava sellaisia uusia tulkintakannanottoja, joilla on merkitystä kansallisen lainsäädännön soveltamisen näkökulmasta. Uudet sopimukset eivät ole poistaneet EIT:n roolia vaikkapa kysymyksessä perheväkivallan ehkäisemisestä tai ihmiskaupan uhrien asemaa koskevista asioista. Myös sosiaalisia oikeuksia koskevista kysymyksistä EIT on aktivoitunut, erityisesti turvapaikan hakijoiden asemaa pohtiessaan (Tarakhel v. Sveitsi). EIT ei toimi tyhjiössä, vaan se hakee usein inspiraatiota muusta kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeusjärjestelmän kehityksestä. Sen omat kannanotot puolestaan vaikuttavat siihen, miten hyvin ihmisoikeussopimuksissa kehitetyt uudet säännökset vakiintuvat osaksi eurooppalaista ihmisoikeusstandardia.

Mielestäni nyt on paikka muistuttaa, että tällaisessa verkostossa myös kansallisille tuomioistuimille muodostuu entistä mielenkiintoisempia mahdollisuuksia avata keskustelua, ei vain Suomessa vaan myös eurooppalaisella tasolla. Tämän roolin tiedostaminen toivottavasti näkyy silloin, kun korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus pohtii neuvoa-antavan lausunnon pyytämistä. Suomalainen tuomioistuin voi olla suunnannäyttävä, vaikka se varmaan tuntuukin vieraalta vanhan tradition näkökulmasta.

Eurooppalainen ihmisoikeusjärjestelmä toimii tavoitteen ja päämääränsä mukaisesti vain silloin, jos kaikki sen osatekijät ymmärtävät vastuunsa. Tässä eurooppalaisen ihmisoikeustulkinnan ”taakanjaossa” kansallisella tuomarilla pitää olla paikoin jopa maan rajat ylittävää näkemystä ja olla siten kantamansa oma vastuunsa järjestelmän toimivuudesta ja viime kädessä kaikkien yksilöiden oikeuksien tehokkaasta toteutumisesta Euroopassa.

3. Neuvoa-antavan lausunnon antaminen ja keskustelu EU-oikeuden autonomian vaarantumisesta

Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudestoista pöytäkirja sisältää Euroopan unionin ennakkoratkaisupyynnöstä poikkeavan mekanismin.. Ensinnäkin on tärkeä huomioda, että kyse on neuvoa-antavasta lausunnosta eikä se siis sido samalla tavalla kuin EU:n tuomioistuimelta pyydyttävä lausunto. Toinen merkittävä ero on, että lausuntopyynnön voi esittää vain ylimmät tuomioistuimet. Kukin jäsenvaltio antaa selityksensä siitä, mitä näillä ylimmillä tuomioistuimilla tarkoitetaan.

Euroopan neuvoston sivuilla näkyy tällä hetkellä muutaman sopimuksen allekirjoittaneen valtion määrittelemät tuomioistuimet. Pääsääntöisesti kyse on korkeimmista oikeuksista, mutta esimerkiksi Romania mainitsee korkeimman oikeuden ja valtiosääntötuomioistuimen lisäksi useita muutoksenhakutuomioistuimia.⁵

Moni on pettynyt siihen näkemykseen, jonka Euroopan unionin tuomioistuin esitti viime joulukuussa.⁶ Jotkut ovat pitäneet sitä oikeudelliseen argumentaatioon naamioituna poliittisena kannanottona. Esimerkiksi suhtautuminen 16 pöytäkirjaan kuvaa tätä kuin piru raamattua luentaa, jota EU-tuomioistuimen enemmistö tekee. Varsin heikon lisävaltuuden katsotaan vaarantavan koko EU-tuomioistuimen harjoittaman ennakkoratkaisumenettelyn. Tällaiselle kannanotolle on vaikeaa nähdä perusteita, jos käsittelyssä olevaa pöytäkirjaa tarkastellaan viileän objektiivisesti.

Julkisasiamies Kokott oli tässäkin suhteessa varovaisempi eikä löytänyt vakavaa estettä sopimukseen liittymiselle. Kokottin mukaan vaikutuksia unionin tuomioistuimeen ei voi sulkea pois. Ilmiö on kuitenkin riippumaton unionin liittymisestä ihmisoikeussopimukseen.⁷

Tärkeän puheenvuoron asiassa on esittänyt EIT:n suuren jaoston virkamiehenä toimiva Johan Callewaert (2014) kirjoituksessaan Protocol 16 and the Autonomy of EU law: who is threatening whom? (<http://europeanlawblog.eu/?p=2551>). Hänen mukaansa on hyvä muistuttaa jäsenvaltioiden

⁵ Romanian liitteessä mainitaan: The High Court of Cassation and Justice, The Constitutional Court, The Court of appeal of Alba Iulia, The Court of appeal of Bacău, The Court of appeal of Braşov, The Court of appeal of Bucureşti, The Court of appeal of Cluj, The Court of appeal of Constanţa, The Court of appeal of Craiova, The Court of appeal of Galaţi, The Court of appeal of Iaşi, The Court of appeal of Oradea, The Court of appeal of Piteşti, The Court of appeal of Ploieşti, The Court of appeal of Suceava, The Court of appeal of Târgu-Mureş, The Court of appeal of Timişoara.

⁶ Unionin tuomioistuimen lausunto 2/13 (täysistunto) 18 joulukuuta 2014 kohdat 196-200. ” Koska suunnitellussa sopimuksessa ei määrätä mitään kuudennellatoista pöytäkirjalla käyttöön otetun järjestelyn ja SEUT 267 artiklassa määrätyn ennakkoratkaisumenettelyn välisestä suhteesta, se voi rajoittaa ennakkoratkaisumenettelyn itsenäisyyttä ja heikentää sen tehokkuutta.”

⁷ Julkisasamies Kokottin lausunto kohdat 139-140.

korkeimpien tuomioistuimia, että niiden on hyvä miettiä EU-sopimukseen kuuluvia velvoitteita ja EU-tuomioistuimen roolia EU-oikeuden ylimpänä tulkitsijana, mutta samalla 16. pöytäkirjan käyttöön kohdistuvia rajoituksia on pidettävä ehdottomasti epäsuhtaisina ja perusteettomina (disproportionate and unjustified). Rajoitukset voivat pikemmin uhata Euroopan ihmisoikeussopimuksen kehitystä, kuin että niistä olisi uhkaa EU-oikeuden autonomialle.

4. Keskeisiä huomioita uudesta prosessista ja sen vaikutuksesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toimintaan

Nyt pöytäkirjalla muodostettava uusi mekanismi luo kevyemmän ja heikommin sitovan ennakkollisen muodon hakea auktoritatiivista tulkintakannanottoa. Kansallinen prosessi on kesken ja EIT:n kannanotto tulee oletettavasti vaikuttamaan siihen, miten kansalliset korkeimmat tuomioistuimet ottavat huomioon ihmisoikeussopimuksen määräykset tuomioissa. Tapausten käsittelyn kestolle voi tulla pidennystä, mutta kuten hallituksen esityksestä mainitaan, muiden vastaavien tapausten käsittelyä neuvoa-antava lausunto nopeuttaa. Sillä valtiolla, jonka tuomioistuin pyytää lausuntoa, on oikeus kirjallisiin kommentteihin ja osallistua suulliseen käsittelyyn. Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetulla on myös oikein vastaavaan.

Lausunto siis muistuttaa luonteeltaan EU:n ennakkoratkaisumenettelyä, mutta siitä puuttuu vastaavanlainen sitovuus ja se on vapaaehtoinen. Samalla on huomattava, että verrattuna unionin tuomioistuimen vastaavaan menettelyyn liikutaan selkeästi erilaisessa menettelyssä. Kyse on vain osaa jäsenvaltioita koskevasta neuvoa-antavasta tulkintakannanotosta, jonka pyytäminen on vapaaehtoista (vrt. SEUT 267 art). Samoin EU-tuomioistuimen kannanotot sitovat kaikkia jäsenvaltioita.

Lausunnon heikkoa sitovuutta ei tosin ole syytä liikaa korostaa. Sillä on tärkeää havaita, että lausunnon antaa EIT:n suuri jaosto, mikä antaa lausunnonle erityisen auktoriteetti-aseman. Suuressa jaostossa on 17 tuomaria, jotka edustavat tasapuolisesti eri jäsenvaltioita. Nykyisin kynnys suuren jaoston tuomioille on kohtuullisen korkea. Vuosittain suuri jaosto antaa noin 20 ratkaisua. Esimerkiksi 2015: 13 tuomiota (7.9. mennessä) 2014: 19 tuomiota ja 2013: 13 tuomiota. Myös oikeusoppineet ovat todenneet, että neuvoa-antavien lausuntojen ja tuomioiden välillä ei ole merkittävää eroa. On oletettavaa, että neuvoa-antavassa lausunnossa valittua linjaa tullaan noudattamaan myöhemmissä tapauksissa. Esimerkiksi Harris-O'Boyle-Warbrick Law of the European Convention on Human Rights (3rd edition, s. 171) vertaa tilannetta, miten Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) tai Inter-American Court of Human Rights ovat antaneet neuvoa-antavia

lausuntoja ja toteaa, että niillä tulee olemaan kiistämättömiä oikeudellisia vaikutuksia (undeniable legal effects).

Tärkeää on tässäkin ymmärtää, että uuden mekanismin ydinhyöty kohdistuu vain niihin valtioihin, jotka uuden pöytäkirjan ratifioivat. On harmillista, että useat sellaiset valtiot, joiden ihmisoikeustilanne on herättänyt kritiikkiä tai joihin kohdistuu valituspainetta, eivät ole lähteneet allekirjoittamaan uutta pöytäkirjaa. On perusteltua on luoda mekanismi, joka aidosti vaikuttaisi ennakkollisesti EIT:een tulevien valitusten määrään ja mahdollistaisi omalta osaltaan EIT:n selviämisen valitustulvan alla. Yhdessä ns. pilottituomioiden kanssa yhdellä neuvoa-antavalla lausunnolla voidaan ratkaista suuria määriä valituksia jo ennakolta. Samalla kuitenkin Opuz doktriini korostaa jäsenvaltioiden velvollisuutta olla selvillä kaikista EIT:n linjaratkaisuista eikä vain niistä jotka kohdistuvat siihen valtioon⁸.

Uuden mekanismin todellinen merkitys selviää vasta asteittain. Liikaa toivoa mekanismille ei kannata asettaa, mutta on toisaalta vaikea nähdä, että se jotenkin vaarantaisi ihmisoikeussuojaa tai toisaalta ratkaisevasti kyseenalaistaisi unionin ennakkoratkaisumenettelyn. Uusi ennakkollinen valvonnan muoto on kuitenkin tärkeä askel ja linjassa sen yleisemmän tavoitteen kanssa, että ihmisoikeusvalvonta ei olisi vain vanhojen virheiden dokumentointia. Eurooppalaisen ihmisoikeusvalvonnan uskottavuus edellyttää sitä, että vuoropuhelu jäsenvaltioiden tuomioistuinten ja Strasbourgin välillä tapahtuu entistä useammin jo ennen lopullista kansallista päätöstä.

Havaitsin ratifiointiasiakirjan yhteydessä annettuja julistuksia lukiessani sitä, että niissä toistuvasti on mainittu valtiosääntötuomioistuin ja korkein oikeus tahoina, jotka pyytävät EIT:ltä neuvoa-antavan lausunnon sopimuksen tulkinnasta. Olisiko suomalaisessa järjestelmässä erityisasemassa oleva perustuslakivaliokunta liitettävissä neuvoa-antavan lausunnon pyytäjien joukkoon? Tätä mahdollisuutta nykyinen pöytäkirja ei mahdollista, sillä kysymyksen pitää liittyä aina konkreettiseen tuomioistuimessa esillä olevaan asiaan. Sinänsä ennakkollisessa tilanteessa olisi myös äärimmäisen hyödyllistä, että tällainen mahdollisuus olisi perustuslakivaliokunnan kaltaisella toimijalla käytössä. Nyt kun muissa maissa dialogia käyvät niiden valtiosääntötuomioistuimet ja EIT, niin suomalainen perusoikeuskeskustelu edellyttää uudenlaista aktiivisuutta korkeimmilta oikeuksilta.

⁸ Opuz v Turkki, 9.6.2009, kohta 163. ” In carrying out this scrutiny, and bearing in mind that the Court provides final authoritative interpretation of the rights and freedoms defined in Section I of the Convention, the Court will consider whether the national authorities have sufficiently taken into account the principles flowing from its judgments on similar issues, even when they concern other States.”

5. Yhteenveto 16. pöytäkirjan hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta

Kokonaisuutena voidaan todeta, että pöytäkirja ei sisällä mitään eurooppalaisen ihmisoikeusjärjestelmän näkökulmasta huolestuttavaa, joka jollakin tavalla vaarantaisi sopimuksen valvontajärjestelmän toimivuutta. Päinvastoin se tuo mukaan ennakkollisen valvonnan elementin ja dialogin kansallisten tuomioistuinten ja EIT:n välillä. Perustuslakivaliokunta voi siis noudattaa aikaisemmassa käytännössään vakiintunutta linjaa hyväksymisen ja voimaansaattamisen osalta.

Pidän tärkeänä, että pöytäkirjan voimaantulon yhteydessä valtioneuvosto tiedottaa uudesta mahdollisuudesta pyytää neuvoa-antava lausunto. Vaikka järjestelmä ei ole pakollinen vaan perustuu vapaaehtoisuuteen, on yksilöiden oikeuksien kannalta tärkeää, että kukin valittaja voi tuoda esille toiveensa neuvo-antavan lausunnon pyytämisestä. Neuvoa-antavaa lausuntoa koskevalla pyynnöllä on oltava vaikutusta myös siihen, antavatko KKO tai KHO valitusluvan vai jättävätkö sen myöntämättä.

Oletettavaa on, että kynnys neuvoa-antavan lausunnon pyytämiselle muodostuu suomalaisessa lainkäytössä varsin korkeaksi. Erityisesti lausunnon pyytäminen on perusteltua silloin, kun tapauksen käsittelyn aikana on jo syntynyt käsitys siitä, että tilanne on hyvin tulkinnanvarainen. Esimerkiksi eri oikeusasteet ovat tulkinneet ihmisoikeuskysymystä toisistaan poikkeavalla tavalla. Samoin paine lausunnon pyytämiseen kasvaa, jos yksittäisen tapauksen lisäksi tulkintaongelma koskee potentiaalisesti suurta joukkoa ihmisiä.

Tampereella 15.9.2015

Jukka Viljanen
Hallintotieteiden tohtori (julkisoikeus)
Ihmisoikeustutkimuksen dosentti, Julkisoikeuden yliopistonlehtori,
Tampereen yliopisto
os. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu, Julkisoikeus,
33014 Tampereen yliopisto/
Pinninkatu 42 A 14, 33100 Tampere
s-posti: jukka.viljanen@uta.fi, p. 040-190 1268 (työ), 040-573 0931 (koti)